

לקוטי תורה המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה אם בחוקתי תלכו
'הליכה' בעבודת התפילה, ו'שמירה' בקיום המצוות

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וצינונים

פרשת בחוקתי
שנה ד | גליון קצ"ב
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב

עורך ראשי

הרב משה גורארי' - הרב חיים זקס
הרב משה לינק - הרב משה מרינובסקי
עורכים

בשורה טובה

לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,
לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב
נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות
otzerhachassidus.com

לקבל הגיליונות באימייל או להקדיש הגיליונות הבאים
(+1) 718-650-6295
LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק
050-4109309
L109309@gmail.com

יו"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב 718-650-6295 (+1)
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

The Ma'amaram of LIKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

פתח דבר

בעזה"י

בשבח והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה אם בחקותי תלכו" בסדרת "לקוטי תורה המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נבג"מ זצוקללה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיחי, עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא" (ישעיה נא, ד), במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש. המאמרים של לקוטי תורה ותו"א שייכים להוצאת קה"ת ונדפס ברשותם, תשוח"ח להם.

כ"א אייר - ה'תשע"ה

בברכת שבתא טבא

לוי געלב

מכון לעבדך באמת

ד"ה אם בחוקתי תלכו

'הליכה' בעבודת התפילה,
'שמירה' בקיום המצוות

תוכן המאמר

פרק א

שאלות ודיוקים בפסוק 'אם בחוקותי תלכו'..... ז

פרק ב

'חקיקה' לעומת 'כתיבה'..... ח

פרק ג

מלאכים - 'עומדים', ונשמות - 'מהלכים'..... י

פרק ד

גילוי ההילוך בנפש האדם - על ידי האבות אברהם יצחק ויעקב..... יז

פרק ה

ההליכה - 'בחוקותי' דוקא..... כא

פרק ו

שמירת ההילוך על ידי המצוות..... כב

ב"ה. לקו"ת פ' בחקותי, ד"ה אם בחקותי תלכו וגו' [מה, א – מה, ד]

פרשה בחקותי

אם בחקותי תלכו וגו'. הנה אמרו רז"ל^א אין אם אלא לשון תחנונים, שנאמר מה א לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו. וצריך להבין ענין תחנונים האלו מה הם, וגם צריך להבין לשון בחקותי אשר פירשו חז"ל^ב על פסוק את חקותי תשמרו, חוקות שחקקתי לכם וכו', וגם להבין לשון תלכו הנאמר כאן.

פרק א

שאלות ודיוקים בפסוק 'אם בחקותי תלכו'

"אם" בחקותי תלכו וגו'."¹

לי - שהקב"ה מתחנן לפניהם שישמרו את התורה; לו עמי היינו תחינה, כמו^ה הן לו יהי כדברך.

וכשם ש"לו עמי" הוא לשון תחנונים, כך גם "אם בחקותי תלכו"^ה הוא לשון תחנונים.

וצריך להבין: ענין תחנונים האלו, מה הם. ואינו מובן: מהו ענין התחנונים שהקב"ה 'מתחנן' לישראל ללכת בחוקותיו?

וגם צריך להבין לשון 'בחקותי', אשר פירשו חז"ל^ב - על פסוק^ה "את חקותי תשמרו" - 'חוקות שחקקתי לכם וכו'.

חז"ל פירשו את לשון הפסוק שבו התורה והמצות נקראת "חוקתי" שהם "חוקות שחקקתי

כתיב: "אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה, ועץ השדה יתן פריו".

[בחלקו הראשון של המאמר יבאר את תחילת הפסוק - "אם בחוקותי תלכו":].

הנה, אמרו רז"ל^א: "אין 'אם' אלא לשון תחנונים, שנאמר^ה לו עמי שומע לי, ישראל בדרכי יהלכו".

ומפרש רש"י: "וכן הוא אומר לו עמי שומע

הנהגות צמח צדק

א. עבודה זרה ה', א'. ב. בקדושין דף ל"ט.

1. המאמר נאמר בשבת פרשת בהר בחוקותי תקס"ד. ביאור על המאמר נדפס בלקו"ת דף מה, ד ואילך (להלן: לקו"ת בביאור).
2. ביאורנו מיוסד בעיקר על: הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בספר מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד עמ' קז (להלן: תקס"ד), ביאור שם עמ' קטו (להלן: תקס"ד בביאור).
3. תהלים פא, יד.
4. בראשית ל, לד.
5. בחידושי אגדות מהרש"א שם: "נראה דהכי פירושו, לפי שמלת אם בכל התורה כולה נאמר בלשון ספק ותלוי, ויצאו מן הכלל כגון אם כופר יושת עליו ואם כסף תלוה כפרש"י בחומש. ומצינו קרוב ללשון זה במבקש, כמו אם יהיה אלהים עמדי. ועל כן אמר דאם בחקותי תלכו אל תפרשהו בלשון ספק ותלוי כחברו בפרשה זו ואם לא תשמעו וגו', אך תפרשנו בלשון מבקש ותחנונים. דכן מצינו דהקב"ה מבקש דבר זה מהם שנאמר לו עמי שומע לי וגו'".
6. ויקרא יט, יט.

הנה ידוע כי בתורה שבכתב יש ב' מיני כתיבה, כי בלוחות נאמר והמכתב מכתב אלהים חרות על הלוחות, שהכתב הוא מעצמן של הלוחות, אשר נחקק מהם ובהם ולא היו האותיות ענין ומהות בפני עצמן. אבל שאר תורה שבכתב, דיו כתובה על הקלף, אשר האותיות הם מהות בפני עצמן ולא מעצמיות הקלף הם. ונקראת תורה שבכתב, כי התורה מלובשת בכתב וד"ל.

חרות על הלוחות" – שהכתב הוא מעצמן של הלוחות, אשר נחקק מהם ובהם, ולא היו האותיות ענין ומהות בפני עצמן.

אבל שאר תורה שבכתב, דיו כתובה על הקלף, אשר האותיות הם מהות בפני עצמן, ולא מעצמיות הקלף הם.

כאשר חוקקים אותיות על אבן, אין כאן דבר נוסף על האבן שהרי צורת האותיות חקוקה באבן עצמה, משא"כ בכתיבה בדיו על קלף, האותיות הן דבר בפני עצמו שנוסף על הקלף.

ונקראת 'תורה שבכתב', כי התורה מלובשת בכתב. ודי למבין.

שני ענינים אלו ד'חקיקה' ו'כתיבה', הם שתי דרגות בתורה. וכדי להבין זאת יש להקדים (ע"פ תקס"ד):

הקב"ה מצד עצמו הוא פשוט בתכלית הפשיטות, ולא שייך בו ח"ו כל ציור והגדרה של חכמה וכיו"ב¹⁰. ולכן לא שייכת השגה בו ית', אלא 'לית מחשבה תפיסא ביה כלל'; וכך גם התורה הוא כפי שהיא מצד עצמה – כלולה וגנוזה באורו יתברך – לא שייך שיהיה לנו בה תפיסא והשגה.

ובכדי שתהיה לנו השגה בתורה, צמצם הקב"ה והלביש את אורו ית' בספירות דאצילות,

לכם", ומזה משמע ש'חקוקותי' הוא מלשון חקיקה⁷, כאותיות החקוקות באבן. וצריך להבין את התוכן והמשמעות של ענין החקיקה ביחס לתורה ומצוות.

וגם להבין לשון "תלכו" הנאמר כאן.

קיום חוקי התורה והמצוות נקרא כאן בלשון הליכה - 'בחוקותי תלכו', ויש להבין מדוע דייק הכתוב לומר 'תלכו' ולא נקט בלשון שמירה או עשיה כלשון הרגיל לענין קיום המצוות.

[לסיכום, צריך להבין: (א) מהו ענין ה'תחנונים', (ב) מה היא ה'חקיקה'. (ג) ומה היא ה'הליכה'].

פרק ב

'חקיקה' לעומת 'כתיבה'

[בפרקים הבאים יבאר מהו ענין ה'חקיקה', ואיך דוקא על ידי זה נעשית 'הליכה'.

ובפרק זה יקדים ויבאר את ענינה המיוחד של 'חקיקה' ביחס ל'כתיבה'; וכן יבאר שמצינו שני ענינים אלו ד'חקיקה' ו'כתיבה' בתורה ובנשמות ישראל].

הנה ידוע⁸ כי בתורה שבכתב יש ב' מיני כתיבה:

כי בלוחות נאמר⁹ "והמכתב מכתב אלהים,

7. ראה לקו"ש חלק יז עמ' 318.

8. ראה גם לקו"ת אחרי כח, ג. חוקת נו, א. נט, ג ואילך.

שה"ש ה, א.

9. שמות לב, טז.

10. והוא 'רם ומתנשא רוממות אין קץ ממהות ובחינת

חב"ד" (תניא פ"ב בהגהה).

והנה, תלת קשרין אינון קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל, וישראל מתקשראן וכו'. על כן בכל ניצוץ ונפש אלקית מישראל ישנן גם כן ב' בחינות אלו, אותיות החקוקים ואותיות הכתובים.

בתכלית, מתצמצם ומתלבש בבחי' החכמה דאצילות¹².

והנה, הכתב של עשרת הדברות על הלוחות היה באופן של חקיקה, להורות על מעלתן - שבלוחות שורה התורה כפי שהיא למעלה מהתלבשות בספירות.

ואילו שאר כל התורה שבכתב (לבד מהלוחות) היא באופן של כתיבה על הקלף, כי בחי' התורה שבכתב היא בחי' החכמה דאצילות, שהיא ירידת אורו ית' הפשוט להתלבש ב'ציור' של חכמה והשגה.

ונמצא, שהתורה שבכתב אינה בחי' התורה כפי שהיא מצד עצמה, "כי התורה עצמה היא למעלה מהכתב (לקו"ת בהביאור, פ"ג)"; אלא היא התורה כפי שבאה מלובשת בכתב, היינו התורה כמו שהיא מלובשת בספירת החכמה שהיא 'לבוש' לאורו הפשוט של הקב"ה, כמו שהדיו הוא 'לבוש' וכיסוי על הקלף.

והנה, "תלת קשרין אינון: קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל. וישראל מתקשראן וכו'". על כן, בכל ניצוץ ונפש אלקית מישראל ישנן גם כן ב' בחינות אלו: אותיות החקוקים, ואותיות הכתובים.

גם בנמשל למעלה - הגם שכלי ה'חכמה' דאצילות היא ספירה 'מצוירת' והיא כדבר נוסף על אורו הפשוט של הקב"ה, מ"מ היא מתאחדת עם אורו ית' בתכלית עד ש"איהו וגרמוהי חד". וכן הוא גם באותיות התורה שבכתב - "האותיות הן בדקדוק, והוא שיבוא האור באותיות ותיבות אלו דוקא ובחסר ויתיר . . . מפני שהאותיות שבתורה שבכתב הם לבוש המחובר ומתאחד עם האור, ולזאת צריכים להיות האותיות מכוונים בכדי שיהיו כלי לקבלה" (הגהות אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע לד"ה פתח אליהו, עמ' ג).

וע"י ההתלבשות בספירת החכמה, הרי כאשר אנו קוראים בתורה ולומדים אותה, יכולים אנו להשיג את חכמתו ית' כפי שנתלבשה בתורה.

והנה, התורה כפי שהיא בשרשה, בחכמה הגנוזה שלמעלה מאצילות, היא בבחינת 'חקיקה', וכאשר התורה יורדת להתלבש בספירת החכמה הגלויה שבעולם האצילות, ועל ידה יורדת ומתלבשת בתורה כשהיא לפנינו ויש בה השגה, היא בבחינת 'כתיבה'.

והחילוק ביניהם:

'חקיקה' היא כאשר אין שום התלבשות באיזה ענין שהוא 'מהות בפני עצמו', כמו שבאותיות החקוקות באבן, האב שאנס דבר נוסף שאינו מגוף האבן. וכך החכמה הגנוזה שלמעלה מאצילות נחשבת "מגופו ועצמותו של אין סוף ב"ה" (תקס"ד)¹¹.

ואילו ב'כתיבה' יש התלבשות בענין שהוא 'מהות בפני עצמו' - כמו שבאותיות הכתובות על הקלף, הרי הקלף מתכסה ו'מתלבש' בדיו של האותיות ועל ידי זה הקלף 'מצטייר', ואינו נראה לבן ופשוט כפי שהוא מצד עצמו. וכך בנמשל - אור אין סוף ב"ה שמצד עצמו הוא פשוט

11. וכן הוא בכל הספירות: לספירות הגלויות שבעולם האצילות יש שורש באורו ית' שלמעלה מעולם האצילות, ונקראו "עשר ספירות הגנוזות", כי הן כלולות באורו ית' הפשוט, ואין כאן התלבשות של אורו ית' בדבר זר כבאותיות הכתיבה. "ואף גם שבאמת אינם גם כן מערך ומהות עצם האור הנמשך מאין סוף, שהוא פשוט עדיין בתכלית כו', מכל מקום אין זה דבר זר" (לקו"ת בביאור, פ"ג).

12. לאידך, אף שהדיו הוא מהות בפני עצמו, מכל מקום הרי ע"י הכתיבה מתאחדים הקלף והדיו והיו לאחדים. וכך

דהנה כתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, והנה העומדים הן המלאכים, ומהלכים הם נשמות כללות ישראל. ולהבין זה למה נקראו המלאכים עומדים, הנה כתיב בדבר ה' וכו' וברוח פיו כל צבאם, דהיינו שהמלאכים מקום מקור חוצבן ובריאתן הוא מדיבורו של הקדוש ברוך הוא בביכול, הגם שאין לו דמות הגוף ולא נערוך אליו קדושתו, אף על פי כן דברה תורה כלשון בני אדם, להקראות התגלות אורו לבחינת נבראים בשם

שהמלאכים נקראים 'עומדים' ואילו נשמות ישראל נקראות 'מהלכים':

דהנה כתיב¹⁴ "וְנָתַתִּי לְךָ מֵהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה". והנה, 'העומדים' הן המלאכים, ו'מהלכים' הם נשמות כללות ישראל.

כתיב "וְנָתַתִּי לְךָ מֵהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה" ומבואר ד'מהלכים' הם נשמות ישראל ו'עומדים' הם המלאכים¹⁵.

ולהבין זה: למה נקראו המלאכים 'עומדים'?

[וכדי להבין את הטעם לכך, יקדים ויבאר את שרשם ומקורם של המלאכים ויבאר ששרש זה מביא לכך שעבודת ה' של המלאכים היא כמו 'עמידה' על מקום אחד ואילו בעבודתם של נשמות ישראל, הנה מצד שרשם הנעלה יש בעבודתם 'הליכה', היינו עליה מדרגא לדרגא]:

הנה כתיב¹⁶ "בדבר ה' וכו', וברוח פיו כל צבאם", דהיינו, שהמלאכים מקום מקור חוצבן ובריאתן הוא מדיבורו של הקדוש ברוך הוא, בביכול.

הגם שאין לו דמות הגוף ולא נערוך אליו קדושתו¹⁷, אף על פי כן, דברה תורה כלשון בני אדם¹⁸ – להקראות התגלות אורו לבחינת

איתא בזוהר¹³: "תלת קשרין אינן - קודשא בריך הוא אורייתא וישראל; ישראל מתקשראן באורייתא, ואורייתא בקודשא בריך הוא" [שלשה קשרים הם – הקב"ה, התורה וישראל; ישראל מתקשרים בתורה והתורה בקב"ה].

ולכן, שתי הבחינות ד'חקיקה' ו'כתיבה' שבתורה, ישנם גם בישראל שמתקשרים אל הקב"ה על ידי התורה, היינו שבנשמות ישראל יש מדריגה עליונה בה הנשמה מיוחדת עם הקב"ה בבחינת 'חקיקה', ושרשה של מדריגה זו בנשמה הוא (כמו בחינת החקיקה שבתורה) בכחי' שלמעלה מאצילות שם היא מיוחדת וכלולה באורו הפשוט.

ואח"כ, בירידת הנשמה ממדריגה למדריגה (עד שמתלבשת בגוף), היא בדוגמת אותיות ה'כתיבה', שהן דבר ומהות בפני עצמו.

פרק ג

מלאכים - 'עומדים', ונשמות - 'מהלכים'

[בפרק זה יבאר את מעלתה העליונה של הנשמה, כפי שהיא בבחי' 'חקיקה'.

ובכדי לבאר את הענין היטב, יקדים לבאר את מעלת נשמות ישראל על המלאכים -

13. ראה זוהר ח"ג עג, א. ספר המאמרים תרנ"ז עמ' כח.
14. זכריה ג, ז.
15. וכך אומרים על המלאכים גם בברכת יוצר: "כולם עומדים ברום עולם".

16. תהלים לג, ו.
17. פיוט 'יגדל'.
18. ברכות לא, ב. וש"נ.

דבור. והנה, אותיות הדבור הם על דרך משל גופים מחולקים, ועומדים כל אחד לבדו, אשר מדבור זה לא יתהוה דבור אחר לעולם, ועל כן המלאכים אשר עבודתם בבחינת אהבה כמו מחנה מיכאל, או אשר עבודתם בבחינת יראה כמו מחנה גבריאל, הם עומדים ברום עולם במדרגה אחת, והאהבה והיראה אשר ניתנה בהם מששת ימי בראשית, לא ישנו, את תפקידם להיות הולך וגדל מיום ליום, וכמאמר הכתוב שרפים עומדים במדרגה אחת, אבל

נבראים בשם 'דבור'.

על שורש המלאכים נאמר בכתוב שהוא מ"דבר ה' ורוח פיו", היינו שהתגלות אורו של הקב"ה להוות מלאכים נקראת בשם 'דיבור'.

[והולך ומבאר כיצד יש בהתגלות זו תכונות

של 'דבור'¹⁹]

והנה, אותיות הדבור הם על דרך משל גופים מחולקים, ועומדים כל אחד לבדו, אשר מדבור זה לא יתהוה דבור אחר לעולם.

באותיות הדיבור לא יתכן במציאות שאות אחת שנאמרה תתפשט ותתרחב ויתהוו ממנה אותיות נוספות.²⁰

וכשם שאותיות הדיבור של האדם נשארות כמו שיצאו מפיו, בלי שינוי ותוספת, כך גם ב'דיבורו' של הקב"ה, כביכול, הרי לאחר שיצא ונתגלה אין בו שינוי, "כי דבר המלך אין להשיב . . . שכבר נפרדו בחי' האותיות אלקות ונתחלקן - הרי כל כח מיוחד בפני עצמו . . . כמו שלא יתחדש כלל בדיבורים שהאדם כבר הוציאן בפיו (תקס"ד)".

[ותכונה זו ב'דיבור' העליון היא גם תכונת

המלאכים שהתהוותם היא מבחי' הדיבור:]

ועל כן, המלאכים אשר עבודתם בבחינת אהבה כמו מחנה מיכאל, או אשר עבודתם בבחינת יראה כמו מחנה גבריאל, הם עומדים ברום עולם במדרגה אחת. והאהבה והיראה אשר ניתנה בהם מששת ימי בראשית, לא ישנו את תפקידם להיות הולך וגדל מיום ליום. וכמאמר הכתוב²¹ "שרפים עומדים" - במדרגה אחת.

אופן עבודתו של כל מלאך הוא לפי צירופי אותיות דבר ה' המחיות אותו. ומאחר שלאחר שנתגלו האותיות אין שינוי בצירופים שלהם, הרי מלאך שחיותו היא מצירוף אותיות המורה על מידת האהבה למשל (כמלאכים שבמחנה מיכאל) - לא ישתנה לעולם לעבודה במידה אחרת, כי חיותו באה מאותיות הדיבור שאין בהם שינוי, כנ"ל.

וגם במידה זו עצמה, כגון מלאכים שמידתם היא אהבת ה', הרי באהבתם אין עליה להיות הולך וגדל מיום ליום, "והוא עומד תמיד בהשוואה אחת באיכות אופן השגתו באלקות

אלא שגם על זה אומרים "דיברה תורה כלשון בני אדם" - ודיבורו ית' נראה ומתגלה לבני אדם (ולנבראים בכלל) באופן שלפי הרגשתם הדיבור יצא ממקורו (ראה תניא ריש פרק כב).

20. ולכן נקראו האותיות בספר יצירה 'אבנים', כי הן כמו בחי' דומם שאין שייך בו גידול והוספה (אוה"ת).

21. ישעיה ו, ב.

19. בעומק יותר, זה ש"אין לו דמות הגוף" אינו רק בנוגע לגשמייות הדיבור שדיבורו ית' אינו גשמי ח"ו כמו דיבור האדם אלא גם בנוגע לתכונות הדיבור - שאינו כמו התכונות של דיבור האדם, כי בדיבור האדם, כאשר הדיבור יוצא ממנו הוא מתנתק ממקורו ועומד בפני עצמו; משא"כ אצל הקב"ה לא יתכן מציאות של דיבור הנפרד ויוצא מן המדבר, כי אין לך דבר שחץ ממנו ית'.

נשמות ישראל, עליהם אמרו ישראל עלו במחשבה תחלה, אשר מקור חוצבן מאותיות המחשבה הנקראת מחשבה עילאה, אשר הם כמעין הנובע תמיד, כמאמר רז"ל מבין דבר מתוך דבר, ומיד בנפול דבר אחד במחשבה הקשורה במקור השכל, אזי יתהלך ברחבה להיות מתרחב ומתפשט יותר ויותר, אשר על זה נאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ונהר זה הוא הנמשך ויוצא תמיד מעדן, הוא מקור החכמה, והולך ומתרחב עד שבא להשקות ג"ן סדרים

ותחילה יבאר ענין אותיות המחשבה

[באדם:]

אשר הם פְּמַעֲיֵן הנובע תמיד, כמאמר רז"ל²³: 'מִבֵּין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר', ומיד בְּנִפּוֹל דָּבָר אֶחָד בְּמַחֲשֶׁבֶת הַקְּשׁוּרָה בְּמִקּוֹר הַשִּׁכּוֹל – אִזִּי יִתְהַלֵּךְ בְּרַחֲבָה לְהִיּוֹת מִתְרַחֵב וּמִתְפַּשֵּׁט יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

כאשר 'נופלת' במחשבה השכלה חדשה הבאה ממקור השכל (היינו 'כח המשכיל' שמציא השכלות וממשיך אותן למחשבת האדם) והאדם מתבונן ומעיין בהשכלה שנפלה במחשבתו, הנה היות שהשכלה זו המלוכשת במחשבתו עוונה 'קשורה במקור השכל', לכן על ידי שהאדם מעמיק ומתבונן בה הוא מבין 'דבר מתוך דבר', היינו ש'דבר אחד' שנפל במחשבתו ממקור השכל מתרחב יותר ויותר, "והולך ומתרחב אותה ההבנה ממש להיות בתוספת עילוי ועומק" (אוה"ת)²⁴.

[ועתה יבאר שגם למעלה יש בחי'

'מחשבה' שהולכת ומתרחבת יותר ויותר:]

אשר על זה נאמר²⁵ "וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן". ו'נהר' זה הוא הנמשך ויוצא תמיד מ'עדן' – הוא מקור החכמה – והולך ומתרחב,

ואופן התפעלות שלו, בלתי תוספת ומגרעת כלל (תקס"ד)".

ולכן המלאכים נקראים בכתוב בשם 'עומדים', כי הם עומדים תמיד במדרגה אחת, בלי עליה.

אבל נשמות ישראל – עליהם אמרו²²: 'ישראל עלו במחשבה תחלה', אשר מקור חוצבן מאותיות המחשבה, הנקראת 'מחשבה עילאה'.

בניגוד למלאכים ששרשם מאותיות דיבורו ית', הנה נשמות ישראל שרשם באותיות מחשבתו ית', כמאמר רז"ל "ישראל עלו במחשבה".

ורז"ל דייקן לומר שנשמות ישראל "עלו במחשבה", להורות שבבחי' המחשבה גופא שורש נשמות ישראל הוא במדרגה העליונה שבמחשבה.

[ויבאר שאותיות הדרגא העליונה

שבמחשבה שונות לגמרי מאותיות הדיבור, ובהן יש שינוי ועליה.

ועל פי זה יבאר שכן הוא גם בנשמות ישראל שהתהוותם מאותיות ה'מחשבה עילאה', שיש בהם שינוי ועליה מדרגא לדרגא, ולכן נקראים בשם 'מהלכים'.

22. ראה בראשית רבה פ"א, ד.

23. חגיגה יד, א. סנהדרין צג, ב.

24. בניגוד לאותיות הדיבור, שלאחר שיצאו מן האדם ונפרדו ממקורן – הרי "מדיבור זה לא יתהווה דיבור אחר לעולם", כפי שנתבאר לעיל.

והנה, האמת היא שדיבורו של הקב"ה אינו יוצא ונפרד ממנו ח"ו כמו דיבורו של האדם (כנ"ל הערה 19). אבל

מכל מקום, מפני ההעלם והצמצום על האור האלקי, גם דיבורו של הקב"ה מתגלה כמו הגילוי של דבור האדם (ראה גם לקו"ת יוה"כ פ"ד"ה שבת שבתון, פ"א). ולכן, הנבראים המתהווים מהדיבור (כמו המלאכים) אינם יכולים להשתנות ממהותם, כנ"ל.

25. בראשית ב, י.

דאורייתא הנקרא תורה שבכתב כנ"ל. ועל כן נאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם כו', למעלה מבחינת נהר, ומחשבה זו יש בה גם כן ב' בחינות, כמאמר

ועל כן נאמר²⁹ "בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם כו'", למעלה מבחינת 'נהר'.

בפסוק נאמר "ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם". והקשה בזוהר הקדוש³⁰ "וכי כל ישראל לא הוו ידעי דא" [לא היו יודעים זאת – שהוצרך יהושע להודיעם]? ומפרש על כך הזוהר "כי באמת דבר גדול דיבר הנביא בהודעה זו" (לקו"ת בביאור, פ"ד), כי בכתוב זה נתפרש שרשם העליין של נשמות ישראל, שהוא מבחי' המיוחדת עמו יתברך בבחינת 'חקיקה', כמו השכל שקשור למקורו שלמעלה מהשכל הגלוי³¹, לפני שהולך ומתפשט כ'נהר' בהתבוננות בפרטי ההשכלה. וזהו "בעבר הנהר" - למעלה מבחי' נהר³².

[והנה, נזכר לעיל שרז"ל דייוקו לומר "ישראל עלו במחשבה", כי שרש נשמות ישראל הוא בבחי' העליונה שבמחשבה, וזהו שממשיך ומבאר:]

ומחשבה זו יש בה גם כן ב' בחינות, כמאמר

החקיקה, הוא אותיות הכלולות בכח השכל, למעלה מן השכל הגלוי; כי האותיות הכלולות בשכל הגלוי הם אכן מאוחדות עם השכל ואינם נרגשות בפני עצמן, אך אינן מאוחדות עם הנפש עצמה (ע"פ לקו"ת בביאור פ"ב). לביאור ענין האותיות הכלולות בכח השכל שלמעלה מהשכל הגלוי, ראה תניא באגה"ק סימן ה. 32. וזהו ה"דבר הגדול שדיבר הנביא", שאף שלכאורה מדרגתם של 'אבותיכם' (האבות הקדושים שמהם שורש נשמות כל ישראל) היא חג"ת דאצילות, ואם כן שרשם הוא רק בבחי' אותיות הכתיבה (שהרי כשאורו ית' מתלבש בכלי הספירות דאצילות ה"ז כהתלבשות הקלף בדיו, כנ"ל), מכל מקום הנה באמת שרשם הראשון של האבות הוא "מעבר לנהר", בבחי' המחשבה עילאה (שאותיות המחשבה הזו הן 'אותיות החקיקה'), אלא שמבחי' זו ירדו לספירות דאצילות, ובאו בבחי' אותיות הכתיבה.

עד שבא להשקות ג"ן סדרים דאורייתא²⁶, הנק' 'תורה שבכתב, כנ"ל'.

אחד הפירושים בפסוק "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" הוא שמדבר על סדר המשכת והתגלות האלקות מלמעלה:

'עדן' - הוא מקור החכמה²⁷, ובסגנון המשל הנ"ל - המקור ל'דבר אחד' שנופל במחשבה; "ונהר יוצא מעדן" - כאשר האדם מתבונן ומעמיק ב'דבר אחד', ומבין דבר מתוך דבר, אזי ה'דבר אחד' שנופל במחשבתו הולך ומתפשט כנהר, כנ"ל.

ובהמשך לזה מתפשט הנהר "להשקות את הגן", והיא המשכה מבחי' המחשבה לבחי' הדיבור. כי 'גן' קאי על 'ג"ן סדרים דאורייתא', היינו התורה כפי שירדה להיות בבחי' 'תורה שבכתב, כנ"ל'; ואותיות ה'תורה שבכתב' הן בבחי' 'אותיות הדיבור'²⁸ המקבלות מ"הנהר היוצא" - בחי' המחשבה שלמעלה.

[ומדריגה זו - היא שרש נשמות ישראל:]

26. ראה ת"ז תיקון מב (פב, א), לקו"ש חלק ג עמ' 933. חלק טו עמ' 435.
27. ראה סה"מ תרס"ג ח"ב עמ' לה: "ידוע דעדן הוא בחי' חכמה, ונק' החכמה עדן על שם התענוג שבה, וכידוע דעיקר הארת התענוג הוא בחכמה דוקא; מפני שהחכמה בעצם יש לה שייכות אל התענוג, ומשום זה הוא שנקראת החכמה 'טעם', והיינו מפני שחכמה שייכת לעונג".
28. שתי הבחינות ד'אותיות החקיקה' ו'אותיות הכתיבה' (שנתבארו בפרק הקודם) מקבילות לשני הענינים ד'מחשבה' ו'דיבור', כפי שיתבאר להלן.
- ועל פי זה, התורה כפי שהיא בבחי' 'אותיות הכתיבה' היא במדריגת הדיבור.
29. יהושע כד, ב.
30. ח"ג צח, ב.
31. ובעומק יותר, המשל הכי מכוון על בחינת אותיות

מה ב הכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם, לשון רבים, כי מחשבה תתאה היא המחיה את הדבור, כי בלתי מחשבה אי אפשר לדבר, כמאמר רז"ל השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפך, ועל בחינה זו אמרו רז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם, והלא במאמר אחד יכול להבראות, והמאמר אחד הוא בחינת מחשבה זו המלוכשת ומחיה את כל כללות הדבור, וכמאמר הכתוב היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, אשר כולם נסקרים בסקירה אחת. אבל

הכתוב³³ "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" – לשון רבים.

בבחינת 'מחשבה' יש שתי בחינות: 'מחשבה תתאה' (תחתונה) ו'מחשבה עילאה' (עליונה).

כי 'מחשבה תתאה' היא המחיה את הדבור, כי בלתי מחשבה אי אפשר לדבר, כמאמר רז"ל³⁴: 'השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפך'.

מחשבה תתאה היא מחשבה שקשורה עם בחי' הדיבור והיינו כאשר האדם השיג דבר חכמה בשכלו ואומר אותו לזולתו, הרי המחשבה שחושב כעת אינה כדי להבין את השכל אלא רק לצורך הדיבור, שבכדי שיצליח לבטא את הרעיון השכלי בדיבורו כדבעי, צריך הוא לחשוב את הדיבורים שמוציא בפיו, כמאמר 'השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפך'.

וכיון שמחשבה זו אינה בכדי להבין את המושכל, הרי היא מחשבה שאינה 'קשורה במקור השכל'. ולכן במחשבה זו אכן "אין שייך גידול להיות מתיבה אחת התהוות תיבה אחרת במחשבה גופא. וכמו בדיבור ממש, דעל מעמד אחד יעמדו (אוה"ת)".

[ועתה מבאר בחי' זו כפי שהיא למעלה

באלקות:]

ועל בחינה זו אמרו רז"ל³⁵: "בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות", וה'מאמר אחד' הוא בחינת מחשבה זו, המלוכשת ומחיה את כל כללות הדבור. וכמאמר הכתוב³⁶: "היוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם", אשר כולם נסקרים בסקירה אחת.³⁷

בחי' זו למעלה במחשבתו העליונה של הקב"ה, היא בחינת מחשבה תתאה מתלבשת בדבורו ומחיה אותו, והיא בחינת 'מאמר אחד' שעלי' נאמר 'והלא במאמר אחד יכול להבראות'. וענינה יובן מענין המחשבה השייכת לדיבור כפי שהיא אצל האדם, דהנה כאשר האדם חושב ומסדר את דיבורו, הרי אינו חושב כל פרט ופרט מהדיבור בפני עצמו, אלא "המחשבה משוטטת במהירות לחשוב ברגע אחד מה שירצה לדבר שעה ושנים (תקס"ד)", וכולל במחשבתו הקצרה את תוכן הדברים שבדיבור בפועל יהיו דיבורים רבים ומפורטים.

וכך הוא גם במחשבתו של הקב"ה כביכול לצורך התהוות העולמות מעשרה מאמרות, שבמחשבתו ית' הוא סוקר את כל העולמות בסקירה אחת, כי אף שמחשבה זו שהיא לצורך הדיבור, כנ"ל, אין המחשבה על כל פרט

36. תהלים לג, טו.

37. ר"ה יח, א.

33. ישעיה נה, ח.

34. ברכות יג, א.

35. אבות פרק ה משנה א.

בחינה השנית היא בחינת מחשבה עלאה הרבוקה בעצם השכל, אשר אותיות ההם הם הנקראים חקוקים, ואינם מהות בפני עצמם כנ"ל. ועל כן הנשמות

ודוקא בבחינה העליונה שבמחשבה - מחשבה עילאה - אין השכל מתלבש באותיות שהם בבחינת 'דבר זר', ונרגש רק השכל לבדו, כי במחשבה זו דעתו של האדם אינה נתונה כלל אל האותיות ומחשבת האדם היא בסברא עצמה. וכמו באותיות החקוקות באבן, שאינם מהות בפני עצמם אלא חלק מהאבן עצמה.

ואכן, גם במחשבה זו יש אותיות, כי כל מחשבה היא על ידי אותיות, אבל אותיות אלו באות מהשכל מאליהן. ונמצא שאותיות אלו מתהוות מהשכל עצמו ומאחדות עמו³⁹. וכמו באותיות החקוקות באבן וכיו"ב "שאינן האותיות דבר בפני עצמן, רק מגוף דבר הנחקק" (תקס"ד).

[ומסיים שדוקא בבחינה זו של 'מחשבה עילאה' ישנו 'הילוך' ועלי' מדרגא לדרגא, כי בבחינה זו המחשבה "דבוקה בעצם השכל" ואינה עומדת כמהות בפני עצמה, ובמדרגה זו מאותיות מחשבה אחת נמשכות אותיות נוספות של הבנה עמוקה יותר בדבר ההשכלה. משא"כ ב'מחשבה תתאה' שאינה מקושרת עם מקור השכל אין הילוך ועלי' מדרגא לדרגא, ובענין זה מחשבה זו היא כמו דרגת הדיבור שנתבאר לעיל "אשר מדבור זה לא יתהוה דבור אחר לעולם".

ונמצא, שדוקא מצד ש"ישראל עלו במחשבה" - כלומר, שרשם במחשבה גופא הוא ב'מחשבה עילאה' - הנשמות הן בבחינת 'מהלכים':

39. לא כמו בדיבור ובמחשבה תתאה, בהם דעתו של האדם אינה על השכל אלא על האותיות שבהן יבטא את השכל, ונמצא שהאותיות הן מציאות בפני עצמה (שאינה השכל עצמו) ובה האדם מלביש את השכל.

מהבריאה בפני עצמו, אלא כולם נסקרים בסקירה אחת.

וזהו שאמרו חז"ל "והלא במאמר אחד יכול להבראות" - כי בבחי' הדיבור אכן ישנם עשרה מאמרות (וכל נברא מקבל מהמאמר הפרטי המיוחד השייך אליו), אבל בחי' המחשבה השייכת לכללות עשרה המאמרות ביחד כמו שנאמר "היוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם" בבת אחת - היא "מאמר אחד"³⁸.

אבל בחינה השנית: היא בחינת 'מחשבה עלאה', הרבוקה בעצם השכל.

אשר אותיות ההם הם הנקראים 'חקוקים', ואינם מהות בפני עצמם, כנ"ל.

אותיות ה'מחשבה עילאה' - הם בדרגת 'אותיות החקיקה' (שנתבארה בפרק ב), שאינם דבר ומהות בפני עצמו.

דהנה, כאשר האדם מדבר ההשכלה מתלבשת באותיות דיבורו, והאותיות אלו הם דבר זר וגשמי (שהרי הדיבור הוא ההבל והקול היוצא מן הקנה) שאין לו כל ערך לשכל הרוחני.

ואפילו אותיות 'מחשבה תתאה', בה אין אותיות גשמיות כמו בדיבור, מכל מקום "כשחושב ומהרהר אותיות א' ב' ג' ד' וכו' - מהות מחשבה זו ואותיות אלו, כמו דבר זר ממש נחשב לגבי הנפש (לקר"ת בהביאור, פ"א)".

38. וזהו עומק הכוונה בשאלת המשנה - מדוע נברא העולם בעשרה מאמרות והלא במאמר אחד הי' יכול להבראות - מדוע נברא העולם מבחי' הדיבור (המפורט לעשרה מאמרות) ולא מבחי' המחשבה (שהיא מאמר אחד).

נקראו מהלכים, כי יכול להתהלך בהרחבה, להרחיב אהבתו ויראתו לה' יתברך מיום ליום יותר ויותר, עד בואו למקור חוצבה, תחלת המחשבה, הנקראת עבר הנהר, אשר גם שם לא ישקוט ולא ינוח, כי הולך ואור, כמאמר הכתוב ונהר יוצא.⁴¹

וזהו ענין ה'הליכה' שבנשמה, לעלות מירידתה על ידי בחינת הדיבור עד שרשה הראשון בבחינת 'מחשבה עילאה'.

"כי מאחר שעלתה במחשבה . . גם שירדה מאד למטה למטה בעולם-הזה השפל בחומר גופני, יכולה היא לילך בעילוי אחר עילוי, עד מקור חוצבה שהיה בתחלה בעבר הנהר הנ"ל. (תקס"ד)".

אשר גם שם לא ישקוט ולא ינוח, כי הולך ואור,⁴¹ כמאמר הכתוב "ונהר יוצא".

גם לאחר שהנשמה מתעלה עד שרשה ומקורה בבחינת 'מחשבה עילאה', הנה גם שם לא ינוח ולא ישקוט, כי בבחינה זו דמחשבה עילאה גופא נמשכות המשכות חדשות ונפלאות מהמקור, כמשל מחשבת השכל שנופלים בה כל העת השכלות חדשות ממקור השכל, כנרמז בפסוק "ונהר יוצא מעדן", היינו שתמיד בלי הפסק יוצא הנהר (מחשבה) מבחי' עדן (מקור השכל).⁴²

הנהות צמח צדק

ג. ועיין מ"ש על פסוק "ונתתי לך מהלכים" בפרשת וישב [תו"א ל, א ואילך], ובפרשת שלח על פסוק "ועתה יגדל" [לקו"ת לח, ד]. ועיין על פסוק "ונתתי כחגיו הסלע", בפירוש "קומי לך בו, ולכי לך" [ראה לקו"ת שה"ש יט, ד], ועל פסוק "אלה מסעי", בפירוש "ואלה מסעיהם למוצאיהם" [לקו"ת מסעי צא, ג ואילך; וראה סה"מ תקס"ב ע' קיז ואילך].

ועל כן הנשמות נקראו 'מהלכים', כי יכול להתהלך בהרחבה – להרחיב אהבתו ויראתו לה' יתברך מיום ליום יותר ויותר.

שורש נשמות ישראל הוא מבחינת 'מחשבה עילאה',⁴⁰ הדבוקה במקור השכל ויש בה עליות והמשכות חדשות תמיד, ולכן גם בנשמות ישנה התכונה והיכולת לעלות מדרגא לדרגא, ועל שם זה נקראו הנשמות 'מהלכים'.

עד בואו למקור חוצבה, תחלת המחשבה, הנקראת 'עבר הנהר'.

נזכר לעיל ש"בכל ניצוץ ונפש אלקית מישראל יש ב' בחינות, אותיות החקוקים ואותיות הכתובים".

כלומר, שורש הנשמות הוא בבחי' אותיות החקיקה, 'מחשבה עילאה', ולאחר שירדו להתלבש בגוף ע"י התלבשות במאמר נעשה אדם, אחד מעשרה המאמרות שבדיבור, הם בבחינת 'אותיות הכתובים'.

42. לסיכום הילוך הנהר יש שני עניינים: א', שתמיד נופלים במחשבתו (ה'הנהר') דברי חכמה ממקור השכל ('עבר הנהר'), ולכן נאמר "ונהר יוצא" לשון הווה, שנופלים בנהר דברים חדשים. ב', לאחר 'נפילת' הדבר חכמה לנהר ממקור השכל, דבר החכמה עצמו מתרחב תמיד ונוסף בו הבנה ועמקות ע"י ההתבוננות ב'נהר' המתפשט, וזו התרחבות של אותה ההבנה ממש, כדלעיל.

40. היינו מחשבה שהיא למעלה גם ממחשבת ה'מאמר אחד' שלצורך הדיבור בו כל העולמות נסקרים בסקירה אחת.

וזהו שאמרו רז"ל (ב"ר פ"ח, ז) "עם המלך במלאכתו ישבו, עם המלך ממ"ה הקב"ה ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקב"ה וברא את העולם", היינו שנשמותיהן של צדיקים הם במדרגה שלמעלה מבריאת העולמות.

41. משלי ד, יח.

ב. והנה, מקום ההילוך ועת ההילוך לכל אדם להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה', הוא בעת התפלה, וקודם התפלה, פסוקי דזמרה וברכות, אשר תיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה על ידי אבות העולם, כמאמר רז"ל תפלות אבות תקנום, אברהם יצחק ויעקב, והם מדת גדולה גבורה ורחמים, כאשר כללו לנו חז"ל פסוקים המבארים גדולת הבורא יתברך, ולגדולתו אין חקר, אשר

פרק ד

גילוי ההילוך בנפש האדם - על ידי האבות אברהם יצחק ויעקב

כל סדר התפילה, להיות הליכתן בקודש בעליות רבות (תקס"ד).⁴³

[ויבאר הטעם שדווקא התפלה היא מקום ההילוך. ונקודת הדברים היא שיהודי יכול לעורר ולגלות את שורש נשמתו דווקא בכח האבות, וכוחם של האבות הוא בעבודת התפילה, כמאמר רז"ל "תפלות אבות תיקנום":]

אשר תיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה⁴³ על ידי אבות העולם, כמאמר רז"ל⁴⁴: "תפלות אבות תקנום, אברהם יצחק ויעקב".

[ומבאר את הפירוש הפנימי ב"תפלות אבות תיקנום" - שהתפילה היא התעוררות המידות של האבות:]

והם מדת גדולה גבורה ורחמים.

מדתו של אברהם היא מדת החסד הנקראת גדולה (כמ"ש "לך ה' הגדולה"), מדתו של יצחק היא מדת הגבורה, ומדתו של יעקב היא מדת הרחמים. והתעוררות שלש מדות אלו היא בתפלה, כדלהלן.

כאשר פָּלְלוּ לנו חז"ל פסוקים המבארים גדולת

[בפרק זה יבאר כיצד יבוא האדם להיות בבחינת 'מהלך' בפועל ממש בגילוי, בעבודת ה' בחיי היום יום, היינו כיצד להביא את כחה של הנשמה להיות בבחינת 'מהלך' (שנמצא בה בטבעה מצד עצם מהותה ושרשה למעלה) לידי גילוי גם בחיי האדם למטה, כי אמנם מצד שורש הנשמה בבחי' מחשבה עילאה ביכולתה להיות בבחי' 'מהלך'; אבל בלי עבודת האדם למטה להמשיך ולגלות את שורשה, לא תהי' הנשמה בבחי' 'מהלך' בפועל ממש. וזהו שהולך ומבאר:]

ב. והנה, מקום ההילוך ועת ההילוך לכל אדם, להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה' - הוא בעת התפלה; וקודם התפלה - פסוקי דזמרה וברכות.

תפילת העמידה וההכנות אליה בפסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע היא בכדי שעל ידי התפילה יבוא האדם להילוך, שענינו הוא כמבואר לעיל "להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה' - הגדלה ועליה מדרגא לדרגא באהבת ה'". ועתה נתקן

ה'עדות' שמעבר לנהר (המקור ממנו נופל הדבר חכמה בתחילה), וגם שם "לא ינוח ולא ישקוט", כי במקור השכל נופלים כל העת דברי חכמה חדשים, "כמאמר הכתוב ונהר יוצא".

43. מגילה יז, ב. רמב"ם הלכות ק"ש פ"א ה"ז.

44. ברכות כו, ב.

וכך גם בעליית ה'הילוך' הנשמה יש את שני ענייני הליכה המבוארים כאן:

א', שהולך "בהרחבה" ומגדיל את אהבתו לה' בכל יום. ועליו זה היא כמו שהוא עדיין מחוץ למקורו, כמו הנהר שהולך ומתרחב חוץ למקורו. ב', שגם כשמגיע למקורו בתחילת המחשבה, בחינת

אין לו תחלה ואין לו תכלה, אשר על ידי התבוננות זו יגדיל אהבתו לה' יתברך, וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו יתברך, היא מדת יצחק, וכן יש פסוקים המבארים רחמנותו יתברך, אשר היא נקראת נחלת יעקב, נחלה בלי מצרים, בלי גבול, כי הרחמנות שורה ושייך על כל העולמות, מבריה מן הקצה אל הקצה עד רום המעלות, כי כולם אינם עצמיותו יתברך, כי אם

וזהו השייכות בין יעקב אבינו למדת הרחמים, כי מדת הרחמים היא 'בלי מצרים' - בלי גבול. וכפי שמבאר:

כי הרחמנות שורה ושייך על כל העולמות, 'מבריה מן הקצה אל הקצה'⁵¹, עד רום המעלות, כי כולם אינם עצמיותו יתברך, כי אם כחינת הארה.

מידת הרחמים של הקב"ה אין לה גבול אלא היא שורה כל העולמות בשווה בכל המדרגות, מלמעלה עד למטה, ולכן היא נקראת "בריה התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה", כי היא נמשכת עד ה'קצה' התחתון ביותר - הנבראים הנמוכים ביותר, ומאידך - אין לה כל גבול גם כלפי מעלה, כי היא שורה ומתעוררת גם על ה'קצה' העליון ביותר - העולמות והאורות הנעלים עד רום המעלות.

והטעם לכך שהרחמנות של הקב"ה מתעוררת גם על הדרגות העליונות ביותר, הגם שטבע הרחמנות הוא דוקא על שפלים ונמוכים, הוא כי באמת כל הדרגות הן 'הארה' בלבד מעצמיותו של הקב"ה, ולכך גם עליהם מתעוררת מידת הרחמים דלמעלה לרחם מפני שפלותם וריחוקם מהקב"ה בעצמו.

הנורא יתברך, "ולגדולתו אין חקר"⁴⁵, אשר אין לו תחלה ואין לו תכלה, אשר על ידי התבוננות זו יגדיל אהבתו לה' יתברך.

כאשר האדם מתבונן בפסוקי התפילה בהם מדובר על הפלאת גדולת ה', היינו שאורו יתברך שאין לו גבול נמשך אל כל העולמות⁴⁶, הוא מתעורר באהבה ותשוקה אליו יתברך. "והוא בחי' הילוך במדת האהבה, בחי' אברהם⁴⁷ (אוה"ת)".

וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו יתברך, היא מדת יצחק.

על ידי ההתבוננות בפסוקים המורים על גבורתו של הקב"ה, ואיך כל העולמות בטלים לפניו ויראים ממנו, מתעורר האדם במידת היראה והפחד ממנו ית', מדתו של יצחק כמ"ש⁴⁸ "ופחד יצחק".

וכן יש פסוקים המבארים רחמנותו יתברך, אשר היא נקראת⁴⁹ "נחלת יעקב" - נחלה בלי מצרים⁵⁰, בלי גבול.

על היעוד "והאכלתיך נחלת יעקב אביך", אמרו בגמרא ש'נחלת יעקב' היא 'נחלה בלי מצרים' - היינו ללא גבולות, כמו שהובטח ליעקב "ופרצת ימה וקדמה וגו'".

45. תהלים קמה, ג.

46. מדת הגדולה היא בחי' חסד, וכך התבוננות זו - היא אודות גדולת ה' וחסדו (אוה"ת), היינו שהמשכת החיות בכל העולמות היא מצד מדת חסדו ית'.
47. מדת האהבה היא מדתו של אברהם אבינו, כמ"ש

(ישעיה מא, ח) "אברהם אוהבי".

48. בראשית לא, מב.

49. ישעיה מח, יד.

50. שבת קיח, סוף ע"א.

51. שמות כו, כח. וראה זהר ח"א א, ב; ח"ג קעה, ב.

בחינת הארה, כמאמר הכתוב הודו על ארץ ושמים, ארץ הוא בחינת ממלא, ושמים הוא בחינת סובב, אינם אלא הארה דהארה, והוא בחינת שם, כמאמר ישתבח שמך לעד מלכנו, על כן שייד עליהם רחמנות, אשר רחוקים הם מעצמותו יתברך. והנה, בהתבונן האדם בהתבוננות רחמנות זו, יגדיל מדותיו הטובות לה, וישא אותם לה, כמאמר הכתוב אליך ה' נפשי אשא, כי האבות

והנה, גם 'שמו' הוא הארה בעלמא מעצמותו ית',⁵⁴ ונמצא ש'הודו' שעל ארץ ושמים הוא 'הארה דהארה'.

על כן, שייד עליהם רחמנות, אשר רחוקים הם מעצמותו יתברך.

ונמצא שגם על העולמות העליונים שייכת מידת הרחמים, שהרי גם הם רחוקים מעצמותו של הקב"ה ומה שמאיר בהם הוא רק הארה מבחינת 'שמו'.

וזהו שמידת הרחמים היא נחלה בלי מצרים, שאין לה כל גבולות והיא גם על האורות הנעלים ביותר.

והנה, בהתבונן האדם בהתבוננות רחמנות זו - יגדיל מדותיו הטובות לה, וישא אותם לה, כמאמר הכתוב⁵⁵ "אליך ה' נפשי אשא".

על ידי ההתבוננות שאפילו על העולמות העליונים שייכת רחמנות, מחמת ריחוקם מעצמותו יתברך כנ"ל, "כל שכן שתגדל הרחמנות מאד על ניצוץ אלקות שבאדם, שירד מאיגרא רמה לבירא עמיקתא" (אוה"ת).

ועל ידי התעוררות הרחמנות על נפשו מתגדלות המדות הטובות, והאדם עולה בהם מדרגא לדרגא.

כמאמר הכתוב⁵² "הודו על ארץ ושמים". 'ארץ' הוא בחינת 'ממלא', ו'שמים' הוא בחינת 'סובב', אינם אלא הארה דהארה, והוא בחינת 'שם', כמאמר⁵³ "ישתבח שמך לעד מלכנו".

בפסוק נאמר "כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים", היינו שגם העולמות העליונים הם הארה הרחוקה מעצמותו יתברך.

ובפרטיות יותר - 'שמים' קאי על בחינת אור הסובב, המקיף על העולמות ומנושא מהם כמו השמים המקיפים את הארץ ממעל. ו'ארץ' - קאי על בחינת אור הממלא כל עלמין, שמתלבש בעולמות להחיותם. ועל זה אומר הפסוק, אשר כל האור של 'ארץ ושמים' - סובב וממלא - הוא רק 'הודו', זיו והארה, וזה גופא - 'הודו' שעל ארץ ושמים אינו הודו של הקב"ה בעצמו, כביכול, אלא הודו של 'שמו', ככתוב "כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים", היינו ש'שמו' של הקב"ה נשגב לבדו - שאינו מאיר לא בבחינת ממלא ולא בבחינת סובב אלא נשגב ומובדל גם מהסובב.

וזהו פירוש "ישתבח שמך", בקשה שיצומצם האור דבחינת 'שמך' בכדי שתומשך הארה ממנו - 'הודו' וזיו מבחינת שמו - להאיר בארץ ושמים (ע"פ תקס"ד).

לצורך עצמו אלא הארה חיצונית ממנו, כדי שהזולת יוכל לקרוא לו בשמו.
55. תהלים כה, א.

52. תהלים קמח, יג.
53. ברכת 'ישתבח'.
54. ולכן נקרא "שמו" כי הוא כמו שם האדם שאינו

הם הנקראים רועים, מהשבעה רועים המפרנסין ונותנים כח וחיות להצאן קדשים להיות יכולים להלוך ולהתגדל מיום ליום, ועיקר צער גידול בנים היה לו ליעקב, מדת רחמנות, הוא המגדל את המדות לה' יתברך. ועל כן נאמר⁵⁶ כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאים, ובחיקו ישא עלות ינהל. והנה, בחיקו ישא כתיב, ישאום לה', כמאמר הכתוב אליך ה' נפשי אשא.

ונמצא, שענין ה'הילוך' והעלי' - הוא על ידי המדות של האבות בכלל; ובמיוחד - על ידי מדתו של יעקב, מדת הרחמנות.

[והטעם לכך שההגדלה וההילוך הם ע"י המדות של האבות, ובמיוחד ע"י מדתו של יעקב:]

כי האבות הם הנקראים 'רועים'⁵⁶, מהשבעה רועים המפרנסין ונותנים כח וחיות להצאן קדשים⁵⁷ להיות יכולים להלוך ולהתגדל מיום ליום.

ישנם 'שבעה רועים' "הממשיכים חיות ואלקות לכללות ישראל" (תניא פרק מ"ב), ושלשת האבות אברהם יצחק ויעקב הם משבעת הרועים שעניינם לתת כח וחיות לצאן, והיינו לתת כח וחיות לישראל (שנמשלו לצאן) להיות בבחינת 'מהלכים', שהמדות שלהם לה' יתגדלו ויתעלו ממדרגה למדרגה מיום ליום.

ועיקר צער גידול בנים היה לו ליעקב⁵⁸, מדת רחמנות, הוא המגדל את המדות לה' יתברך.

רו"ל אמרו שעיקר צער גידול בנים היה ליעקב. וכך הוא ברוחניות העניינים - שעיקר גידול ה'בהנים' (המדות) הוא על ידי מידתו של יעקב, מידת הרחמים. "שמידת הרחמנות הוא סיבה המעוררת הכלליות לכל אשר יצטרך הנער, אם למאכל או משקה או הליכה ברגל וכדומה. לכך יש ביעקב דווקא בעל הרחמים צער הגידול יותר מכולם, והוא עיקר הרועה (תקס"ד)".

וזהו הטעם שעיקר הגדלת המדות היא על ידי יעקב, מדת הרחמים.

ועל כן נאמר⁵⁷: "כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ יִרְעָה, בְּזִרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים, וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא, עֲלוֹת יִנְהֹל".

והנה, "בחיקו ישא" כתיב, ישאום לה', כמאמר הכתוב "אליך ה' נפשי אשא".

על הרועה נאמר בפסוק שהוא 'נושא' את הצאן וכך הוא גם לענין ה'רועים' ברוחניות - שהם 'נושאים' את ה'צאן', הם ישראל, ומעלים את הנשמות מדרגה לדרגה עד שמגיעות למקור חוצבם במחשבה עילאה - בחינת אותיות החקיקה, כפי שנתבאר לעיל.

הנהות צמח צדק
ד. ישעיה מ', י"א.

ועל כן אמרו חז"ל אם לשון תחנונים, פירוש, הלואי שיהיה הליכת האדם בתפלה הניתקנה לנו מאנשי כנסת הגדולה, ואין צריך לחפש הליכות אחרות, כי היא טובה שבכולן, והלואי שיוספק להם. והיינו בחקותי תלכו, הם בחינת אבות, אשר בעבר הנהר ישבו, בחינת מחשבה עילאה, אותיות חקוקים, והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם.

פרק ה

ההליכה - 'בחוקותי' דוקא

הקדושות אהבה ויראה ורחמנותו⁵⁹, ולא בדרך אחרת זולתם כלל. וזהו בחוקותי שחקקתי דוקא תלכו" (לקוטי תורה בביאור, פ"ד).

דהנה, מאחר שהקב"ה מצד עצמו הוא פשוט בתכלית ומנושא רוממות אין קץ מציור הספירות, רק שבחר להתלבש בציור של הספירות שהאציל, אם כן "היה יכול לעלות על הדעת שגם ע"י הליכות ועובדות אחרות יוכל לעלות למעלה מעלה, ובלבד שיכוין לשם שמים, ולא דווקא הליכות אלו מבחינת חג"ת, אהבה ויראה ורחמים דבחינת ג' אבות. . דהא אין סוף ב"ה מצד עצמו לאו מכל אינון מידות איהו כלל (אוה"ת)". ועל זה נאמר "אם בחוקותי תלכו" - שדווקא בבחינות אלו חג"ת ילכו ישראל ויעלו בעבודתם, כי כך בחר הקב"ה - להלביש את אורו בעשר ספירות, שבכללות הן ג' הקוין חג"ת. ולכן זה צריך להיות דרך ההילוך והעלי' של ישראל, "מה שאין כן על ידי הליכות אחרות חס ושלום".

[ומבאר כיצד 'בחוקותי' מורה על בחי

האבות:]

והיינו "בחוקותי תלכו" - הם בחינת אבות, אשר "בעבר הנהר ישבו", בחינת 'מחשבה עילאה', אותיות חקוקים, והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם.

לעיל הובא הפסוק "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", ונתבאר שהשורש של האבות הוא

[בפרק זה ישוב לבאר את הדיוקים שבתחילת המאמר: (א) מהי הכוונה במאמר חז"ל "אם בחוקותי תלכו" - אין אם אלא לשון תחנונים, (ב) מה הוא "בחוקותי" לשון 'חקיקה'. (ג) מה הוא "תלכו" - 'הליכה'.

והנה, נתבאר בפרקים הקודמים שמצד שורשן של נשמות ישראל יש לנשמה כח ויכולת להיות ב'הליכה' מדרגא לדרגא, וההליכה בפועל היא ע"י התפילה.

ועל פי זה יבאר מה שאמרו "אם בחוקותי תלכו" - אין אם אלא לשון תחנונים:]

ועל כן אמרו חז"ל: "אם" - לשון תחנונים.

פירוש: הלואי שיהיה הליכת האדם - בתפלה הניתקנה לנו מאנשי כנסת הגדולה, ואין צריך לחפש הליכות אחרות, כי היא טובה שבכולן, והלואי שיוספק להם.

התחנונים הם שה'הילוך' יהיה על ידי "בחוקותי" - בחי' האבות (כפי שיתבאר להלן), ולא באופנים אחרים. וזהו "אם" - בחוקותי תלכו". ליתר ביאור:

"הכוונה בבקשה זו, שלא ילכו כנסת ישראל בבחינת הילוך הנ"ל, כי אם בג' חקיקות אלו שהם שורש ג' אבות, שהם שורש ג' מדות

וגמילות חסדים" (לקו"ת שם).

59. "ושאר כל המידות נמשכים מהם. . וכן כל המצוות נמשכות מג' קיים אלו, ולכן נחלקו לג' - תורה עבודה

ועל כן, בהם יכול האדם לבוא לבחינת הילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה.

אבל מחמת גשמויות הגוף לא תעמוד ולא תקום החקיקה וההילוך הזה בלתי שמירת כלי, אשר על ידי כלי זו תכון לעד, על כן נאמר אחר זה ואת

דהנה, בפרקים הקודמים נתבאר הפירוש הפנימי ד"אם בחוקתי תלכו" – שההילוך והעלי של הנשמה ממדריגה למדריגה היא ע"י עבודת התפילה (השייכת לאבות ולמדות חג"ת שהן מדות האבות). אמנם, הליכה זו צריכה 'שמירה', והשמירה היא על ידי המצוות:]

אבל מחמת גשמויות הגוף לא תעמוד ולא תקום החקיקה וההילוך הזה בלתי שמירת כלי, אשר על ידי כלי זו תכון לעד, על כן נאמר אחר זה "ואת מצותי תשמרו".

גם לאחר שהאדם התעורר בתפילה במדות של האבות, אהבה יראה ורחמנות, ובא להליכה מצד שרש האבות בבחי' אותיות החקיקה, הרי מחמת גשמויות הגוף המסתיר על אור הנשמה שבו, לא יהי' קיום להליכה ועלי' זו וצריך כלי שעל ידו תהיה להילוך זה שמירה וקיום. "ועל דרך משל האור שמאיר בפתילה, אם אין פתילה יסתלק האור, שאי אפשר לאור כלל כלי כלי (תקס"ד בהביאור)".

והכלי שבו שורה אורו יתברך בבחינת 'קיום' – הם המצוות. ולכן, תיכף לאחר "בחוקתי תלכו", שקאי על עבודת התפילה, כנ"ל, נאמר "ואת מצוותי תשמרו" – תקיימו את המצוות כדי שיהיו כלים בהם ועל ידם יהי' להילוך שמירה וקיום⁶⁰.

ב'עבר הנהר', המחשבה הקשורה במקור השכל, בחינת 'מחשבה עילאה'.

ובדרגת מחשבה זו – האותיות אינן דבר זר שבו מתלבש השכל (כמו אותיות הדיבור ו'מחשבה תתאה'), אלא האותיות מתהוות מהשכל עצמו ומאחדות עמו עד שאינן נרגשות כמהות בפני עצמן ('אותיות החקיקה').

וזהו פירוש הכתוב 'אם בחוקתי תלכו': הלואי שהליכת האדם תהיה 'בחוקתי', היינו באותיות החקיקים שלי, היא בחי' האבות.

ועל כן, בהם יכול האדם לבוא לבחינת הילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה.

על ידי מדותיהן של האבות יגיע האדם להליכה בפועל – 'תלכו', כי שרש בחי' האבות ב'עבר הנהר' הוא "מקום ההילוך", כמשל מחשבת השכל הקשורה ודבוקה במקור השכל – שיש בה הילוך והרחבה בהשכלות חדשות שנובעות מן המקור, כנ"ל. וכך בנמשל: בשרש של האבות בבחינת אותיות החקיקה יש תוספת ועליה ללא הפסק.

פרק ו

שמירת ההילוך על ידי המצוות

[בפרק זה יבאר את המשך הפסוק – "ואת מצוותי תשמרו".

[ומבאר מדוע המצוות הם כלים שעל ידם תהי' להליכה זו שמירה וקיום:]

⁶⁰. ראה בכ"ז לקוטי שיחות חלק יז עמ' 334 ואילך.

מצותי תשמרו. דהנה, המצות הן רמ"ח מצות עשה ושם"ה לא תעשה. והנה השם"ה לא תעשה הן להפריד את הרע, אבל רמ"ח מצות עשה הן הנקראים אברין דמלכא, כמו למשל אבר, הוא כלי אשר בו נמשך חיות ממקור החיות אשר שורה במוח. כן הוא כאן כי המצוה היא כלי לאורו יתברך הנמשך מסתימא דכל סתימין למטה להשגת האדם השפל, ואורו יתברך המלוכש בה הוא הנקרא יין מלכות רב כיד המלך, אין סוף לאורו יתברך. והוא כוונת המצוה, שהוא להמשיך אורו יתברך למטה על ידי כלי המצוה והתורה הלזו, הוא לשון צוותא, לשון חיבור. אך הם נחלקים לכללים ופרטים רבים, הן

וכך בנמשל, המשכת הבחינה הנעלית של שורש הנשמה שאליה מגיע האדם על ידי ה'הילוך' בתפילה, מתקיימת ומשתמרת למטה על ידי שנמשכת בכלים, שהם המצוות.

ואורו יתברך המלוכש בה הוא הנקרא "יין מלכות רב כיד המלך"⁶³ - אין סוף לאורו יתברך.

בפסוק נאמר על המשתה שעשה אחשוורוש שהיו בו "וכלים מכלים שונים, ויין מלכות רב". ובפנימיות הענינים הכלים השונים - רומזים למעשי המצוות, כדלהלן; והאור האלקי המלוכש בהם - הוא היין מלכות רב כיד המלך - אור בלי גבול, אין סוף.

והוא כוונת המצוה, שהוא להמשיך אורו יתברך למטה על ידי כלי המצוה והתורה הלזו, הוא לשון 'צוותא', לשון חיבור.

וזו הכוונה שצריכה להיות בעשיית כל מצוה, להמשיך את האור האלקי למטה ע"י המצוה שהיא כלי להמשכת האור.

וזהו שהמצוות הן מלשון 'צוותא' וחיבור, כי ה'הילוך' בתפילה עדיין אינו צוותא, וללא הכלי

דהנה, המצות הן רמ"ח מצות עשה, ושם"ה לא תעשה. והנה, השם"ה לא תעשה הן להפריד את הרע⁶¹. אבל רמ"ח מצות עשה הן הנקראים 'אברין דמלכא'⁶². כמו למשל אבר, הוא כלי אשר בו נמשך חיות ממקור החיות אשר שורה במוח. כן הוא כאן - כי המצוה היא כלי לאורו יתברך הנמשך מ'סתימא דכל סתימין' למטה להשגת האדם השפל.

הענין והתוכן של מצוות לא תעשה הוא להפריד ולבער את הרע, ואינם בבחינת כלים, ומה שנאמר "את מצוותי תשמרו", שהמצוות הם כלי ושמירה - קאי על מצוות עשה, בהם נמשכת המשכת האלקות והם כלים אל האור - שיעמוד ויתקיים בהם.

ולכן נקראו רמ"ח מצוות עשה 'אברין דמלכא', כי הם כלים להמשכת אלקות כשם שאברים הגוף הם כלים להמשכת אור הנפש. ולמשל, אבר העין, למשל, הוא הכלי שבו נמשך כח הראיה הרוחני מהנפש, ודוקא כאשר אבר העין הוא בשלימות אזי המשכת כח הראיה מהנפש מתקיימת ומשתמרת, אבל "בקלקול הכלי על ידי מכה וכדומה - מסתלק אור הראיה מהעין" (לקו"ת בביאור, פ"ה). ועל דרך זה בשאר כל האברים.

61. ראה בארוכה לקו"ת פקודי ו, ד. שלח לו, ב. שה"ש ו, ד.

62. ראה תיקוני זהר תיקון ל.
63. אסתר א, ז.

בתורה והן במצות, כי המשכת המקרא אינו דומה להמשכת לימוד משנה או גמרא הלכות ואגדות, ועל כן נאמר וכלים מכלים שונים בהמשכותיהם. וכלל הכל הוא אורו יתברך הנקרא יין, אשר בהכנס היין יצא הסוד, והיין הוא התלהבות אורו יתברך הנשמר בלבו של אדם על ידי התורה והמצות, יצא מעצמו סוד, הוא אהבה מסותרת. אשר תבוא לבחינת גילוי, להיות בבחינת מהלך הנ"ל, לשוב למקורו הגבוה מבחינות סובב וממלא, ותכלית ירידת אורו

התלהבות אורו יתברך הנשמר בלבו של אדם על ידי התורה והמצות, יצא מעצמו 'סוד' – הוא אהבה מסותרת.

אמרו רז"ל⁶⁵: 'נכנס יין יצא סוד'. ובענייננו: אורו יתברך הנמשך על ידי ה'הילוך' הוא בבחינת 'יין' – התלהבות ורשפי אש לה' והוא נכנס באדם בפנימיות ומתקיים ו'נשמר' – על ידי התורה ומעשה המצוות בפועל, ועל ידי זה יוצא ומתגלה ה'סוד', הוא האהבה הטבעית להשי"ת המסותרת (כמו 'סוד' נעלם) בלב כל איש ישראל.

אשר תבוא לבחינת גילוי, להיות בבחינת 'מהלך' הנ"ל, לשוב למקורו הגבוה מבחינות 'סובב' ו'ממלא'.

האהבה המסותרת שיש בנשמה היא מצד שרשה העליון בבחינת 'אותיות החקיקה' (כמבואר בפרקים הקודמים)⁶⁶. ולכן, כאשר האהבה המסותרת מתגלית, הנשמה מתעוררת להיות בבחינת 'מהלך' ולהתעלות עד שרשה הנעלה.

ועל פי זה נמצא שנוסף על המבואר לעיל שעל ידי מעשה המצוות נשמר באדם האור 'ממקום ההילוך' אליו הגיע על ידי עבודת

של מעשה המצוות אין האור האלקי 'מתחבר' עם האדם ואינו מתקיים בו בבחינת 'תשמרו', ורק "כאשר האור נמשך בכלי – אז הוא בבחינת התקשרות וצוותא אלינו" (לקו"ת בביאור, פ"ה).

אך הם נחלקים לכללים ופרטים רבים, הן בתורה והן במצות, כי המשכת המקרא אינו דומה להמשכת לימוד משנה או גמרא הלכות ואגדות. ועל כן נאמר "וכלים מכלים שונים" בהמשכותיהם.

וכלל הכל הוא אורו יתברך הנקרא יין.

לכל אחת מהמצוות יש ענין פרטי המיוחד לה, וההמשכה שנמשכת על ידה היא בהתאם לכוונה הפרטית של מצווה זו⁶⁴, וכמו במשל האברים שבאדם – שכל אבר הוא כלי לכח נפשי אחר הפועל על ידי אבר זה דוקא; וכן הוא גם בהמשכות שעל ידי חלקי התורה השונים. ומכל מקום, הצד השווה בכל ההמשכות הוא שההמשכה היא אור אלוקי הנקרא יין.

[והביאור בזה:]

אשר בהכנס היין יצא הסוד. וה'יין' הוא

מערך השכל וההתבוננות. . . שעצם הרצון בכל נפש לה' זהו למעלה מהדעת" (לקו"ת בביאור פ"ד), כי זהו מצד שרש נשמות ישראל ב'אותיות החקיקה' שהם המדות שלמעלה מאצילות, משא"כ המדות שעל פי טעם ודעת משתלשלות מהמדות דאצילות, שם המידות חג"ת הן למטה מן המוחין העליונים – 'אותיות הכתיבה'.

64. כגון: על ידי הנחת תפילין נמשכים על האדם בחי' ד' מוחין דאצילות, על ידי ציצית נמשך עליו בחי' אור מקיף, כמבואר בכמה מקומות (ראה תניא פרק מא, ועוד).
65. עירובין סה, א.
66. ולכן אהבה זו אינה מתעוררת ע"י התבוננות וטעם ודעת, ו"אנו רואים שגדול כח הרצון והאהבה יותר

יתברך הוא בכדי להשיב נפש וניצוץ כל אדם למעלה, בבחינת רצוא ושוב. והיינו והתהלכתי בתוכם, שאני בעצמי אהיה המהלך בתוכם בבחינת רצוא ושוב, ועל ידי זה והייתי לכם לאלהים. והנה זהו מאמר הכתוב ואת מצותי תשמרו, דהיינו על ידי המצות תשמרו את היין הטוב הנמשך למטה ללב האדם, להיות יוצא סוד, אהבה מסותרת, להיות בבחינת מהלך מיום ליום למעלה מעלה, ובלעדי זה נקרא עומד, וטוב וישר הוא בעיניו, ולא יבוא

התפילה, הנה המשכת האור בכלים מביאה את האדם להתעורר שוב באהבה ורצון וכלות הנפש, להיות בבחינת 'מהלך' למקורו, 'כי צריך להיות העלאה והמשכה, ואז אחר ההמשכה חוזר להיות עוד העלאה, ואחר כך המשכה כו' (אזה"ת בביאור)."

[ומבאר הטעם לזה שעל ידי המשכת האור האלקי מלמעלה למטה בכלי המצוה נגרמת גם העלאה מלמטה למעלה, כי זוהי מטרת הירידה של אורו יתברך - לפעול בנשמות ישראל להעלותן למעלה:]

ותכלית ירידת אורו יתברך הוא בכדי להשיב נפש וניצוץ כל אדם למעלה, בבחי' 'רצוא' ו'שוב'⁶⁷.

אורו יתברך יורד להתלבש בכלים מוגבלים כדי לפעול באדם עליה, שיהיה בבחי' רצוא ושוב.

והיינו "והתהלכתי בתוכם"⁶⁸ - שאני בעצמי אהיה המהלך בתוכם, בבחי' 'רצוא' ו'שוב', ועל ידי זה "והייתי לכם לאלהים".

וזהו גם תוכן הנאמר (להלן, בפסוקי הברכות) "והתהלכתי בתוכם".

דהנה, הפסוק נוקט "והתהלכתי" ולא "והלכתי", כי 'הלכתי' הוא כמשל אדם המהלך בדרך, שהוא "מהלך בלבד ואינו חוזר לאחוריו,

אלא כל שעה יתוסף בהליכתו" (תקס"ד)⁶⁹. משא"כ 'מתהלך' הוא כמשל מי שמתהלך אנה ואנה בתוך ביתו המדוד ומוגבל, שאזי "כשמגיע לסוף הבית יחזור לילך לאחוריו לקצה הראשון שממנו התחיל לילך... לפי שמקומו מצומצם ההליכה בו בבחינת מתהלך בהליכה וחזרה" (תקס"ד). וכך כנמשל, כאשר אורו יתברך יורד לכלים מוגבלים, הנה מחמת הגבלתם אינו נמצא בהם בבחינת 'מהלך' - התפשטות בלי גבול - אלא הולך אנה ואנה ברצוא ושוב, כאדם ה'מתהלך' בתוך ביתו המוגבל.

ולכן נאמר בכתוב "והתהלכתי בתוכם", כי הקב"ה יורד להיות 'מתהלך' ברצוא ושוב בכלים מוגבלים במעשי המצוות של ישראל, בכדי לפעול בישראל ('בתוכם') רצוא ושוב, ועל ידי זה "והייתי לכם לאלקים".

והנה זהו מאמר הכתוב "ואת מצותי תשמרו", דהיינו, על ידי המצות 'תשמרו' את היין הטוב הנמשך למטה ללב האדם, להיות יוצא סוד - אהבה מסותרת - להיות בבחינת 'מהלך' מיום ליום למעלה מעלה.

ובלעדי זה נקרא 'עומד', וטוב וישר הוא בעיניו, ולא יבוא לבחינת בכייה, כמאמר הכתוב⁷⁰

67. יחזקאל א, יד.

68. ויקרא כו, יב.

69. וכך הוא אורו של הקב"ה מצד עצמו, כפי שהוא לפני הירידה להתלבש בכלים המוגבלים ע"י מעשה

המצוות, שאז הוא מתפשט בלי גבול ונקרא 'מהלך' בלי שיעור. ובדרגה זו נקראות המצוות "אורחות הוי'", כי יש בהם הליכה בלי שיעור (תקס"ד).

70. תהלים קכו, ו.

לבחינת בכייה, כמאמר הכתוב הלך ילך ובכה, כי בבחינת הליכה יבוא לבחינת רחמים רבים, לבכות בחדרי לבו על ריחוקו מאורו יתברך, ואחר כך יבוא לבחינת בוא יבוא ברנה, כמאמר הכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל, ועל ידי זה נושא משך הזרע, כמאמר הכתוב ובחיקו ישא. ויבוא לבחינת עבר הנהר, מחשבה עילאה, המיוחד במהותו ועצמותו יתברך הנקרא קדוש ומובדל, כן סוף דבר הנשמות יוכללו

ואחר כך יבוא לבחינת "בוא יבוא ברנה", כמאמר הכתוב⁷¹: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל".

לאחר ה'הלך' על ידי האבות, ובפרט ע"י יעקב מדת הרחמים, שהוא המביאו "לבכות בחדרי לבו על ריחוקו מאורו יתברך" והאדם מתעורר בצמאון ותשוקה גדולה לדבקה בו ית' עצמו, עליו להתבונן שאורו יתברך שאליו משתוקק ברצוא ובכיה הוא הוא השורה במעשה המצוות הגשמיות, ולכן עליו להידבק במצוות. ואשר על כן, אחר העבודה ד'הלך ילך ובכה', יבוא לבחינת 'בוא יבוא ברנה' – כי יכיר שהדרך היחידה להשיג את תשוקתו להידבק בהקב"ה היא ע"י קיום התורה והמצוות.

וזהו ענין 'שמחה של מצוה', היינו שמחת האדם מהאלקות הנמשכת בקיום התורה ומצות; כי מצד התשוקה הגדולה שיש לאדם להידבק בה', הרי "השמחה שאחר הבכיה כאשר הגיע למחוז חפצו" (תקס"ד) – היא גדולה מאד.

ועל ידי זה "נושא משך הזרע", כמאמר הכתוב "ובחיקו ישא".

ויבוא לבחינת "עבר הנהר" – 'מחשבה עילאה', המיוחד במהותו ועצמותו יתברך הנקרא 'קדוש' ומובדל, כן סוף דבר הנשמות יוכללו ויתאחדו

"הלך ילך ובכה", כי בבחינת הליכה יבוא לבחינת רחמים רבים – לבכות בחדרי לבו על ריחוקו מאורו יתברך.

כאשר האדם הוא 'מהלך', היינו שנרגש בו שרשו מבחינת האבות ש'מעבר הנהר' ובפרט בחי' יעקב מדת הרחמים, הרי ככל שהוא עולה יותר במדריגתו כך הוא מרגיש יותר רחמים על שפלותו.

והוא כמו שנתבאר לעיל שמידת הרחמים היא "נחלה בלי מצרים" – גם כלפי עולמות עליונים. ואדרבה, ככל שהעולם עליון יותר, כך יותר נרגש בו יותר רוממותו של הקב"ה ועד כמה העולם ההוא רחוק ממנו ית', כנ"ל.

וזהו "הלך ילך ובכה", דוקא מי שהוא 'מהלך' ועולה במדריגתו עליונות – נרגש בו עוד יותר עוצם הרחמנות, ומגיע 'לבכות בחדרי לבו'. וכל שמשגיג יותר נפלאות ורוממות ה', יותר ישפל לבבו וימאס בחייו עד שיבכה על עוצם שפלותו כו'. ואין שיעור להליכה זו בדרך בכייה, כמו שאין שיעור לרוממות ה' וכנ"ל. ולכך 'הלך ילך ובכה', שכל מי שילך יותר במדרגה, יבכה יותר בעומק מדת הרחמים, מאחר שאין לה קץ להתפשטותה" (תקס"ד).

[ובזה יובן גם חלקו השני של הפסוק: "בא

יבא ברנה":]

ויתאחדו שם, כמאמר הכתוב קדושים תהיו, סופכם להיות קדושים בודאי. ואל יקל אדם לעצמו, אם זך ואם ישר פעלו, להיות מספיק את עצמו בעבודתו תמה, בבחינת עמידה במדריגה אחת ח"ו, כי לא תקום ולא תהיה כזאת, כמאמר הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני, ואתם עם בני ישראל ממקום קדוש יהלכו וחוצבו, על כן מוכרח כל אחד לבוא לבחינת קדוש, אשר שם הוא בבחינת הולך ואור בלי גבול למעלה מעלה. וכל זה על ידי המצות, שהם הכלים שומרי היין הטוב כנ"ל, בכדי להוציא הסוד. ואחר כל זה נאמר ועשיתם אותם, דהיינו, ועשיתם אותם,⁷² ונתנה הארץ יבולה, ממטה למעלה,

ואל יקל אדם לעצמו – אם זך ואם ישר פעלו – להיות מספיק את עצמו בעבודתו תמה, בבחינת עמידה במדריגה אחת ח"ו. כי לא תקום ולא תהיה⁷³ כזאת.

כמאמר הכתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני", ואתם עם בני ישראל ממקום קדוש יהלכו⁷⁴ וחוצבו, על כן מוכרח כל אחד לבוא לבחינת 'קדוש', אשר שם הוא בבחינת 'הולך ואור' בלי גבול למעלה מעלה.

וכל זה על ידי המצות, שהם הכלים שומרי היין הטוב כנ"ל, בכדי להוציא הסוד.

[להלן יבאר את הנאמר בהמשך ל"אם בחקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו" – "ועשיתם אותם", ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו:]

ואחר כל זה נאמר "ועשיתם אותם", דהיינו, ועשיתם אותם.⁷⁵

עה"פ 'ועשיתם אותם' איתא בזהר⁷⁶: מאי ועשיתם אותם, כיון דאמר תלכו ותשמרו אמאי

שם, כמאמר הכתוב⁷² "קדושים תהיו" – סופכם להיות קדושים בודאי.

על ידי עבודה זו של ההילוך בבכיה, בני ישראל שנקראו "משך הזרע" לפי שירדו להיזרע בארץ – בגופים בעולם הזה, מתנשאים ועולים לשרשם. וזהו "הלך ילך ובכה" – נושא משך הזרע.

והנה, שרשם של נשמות ישראל הוא בבחינת 'מחשבה עילאה' המאוחדת בו יתברך (כמשל המחשבה הדבוקה ומאוחדת במקור השכל). וכך יהיו נשמות ישראל ע"י העליה לשרשם – דבוקות ומאוחדות בו יתברך.

וזהו פירוש הכתוב "קדושים תהיו", שאינו רק ציווי אלא גם הבטחה שכך עתידים ישראל להיות בודאי – לעלות ולהיכלל בעצמותו ית'.

"וכל אחד מוכרח לבוא אל אמיתית שרשו ומקורו הנק' 'בחוקותי', כי 'לא ידח ממנו נדח', 'ממנו' ממש, ממהותו ועצמותו יתברך. ואם לא בדור הזה, יבא בגלגול בדור אחר, ובפרט בדרא דמלכא משיחא" (לקו"ת בביאור, פ"ד).

הנחות צמח צדק

ה. עיין בזהר בחקותי דף קי"ג סוף ע"א, וב'מקדש מלך' שם. ובהרמ"ז שם בעמוד ב'. ובוחר נשא קב"ב א'.

74. לשון הכתוב קהלת ח, י.

75. פרשתנו קיג, א.

72. ויקרא יט, ב.

73. לשון הכתוב ישעיה ז, ז.

ועץ השדה יתן פריו, מלמעלה למטה. וצויתי את ברכתי בשנה הששית, היינו

"ונתנה הארץ יכולה"⁷⁶ – ממטה למעלה, "ועץ השדה יתן פריו" – מלמעלה למטה.

השכר המובטח על העבודה ד"בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו" הוא "ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו".

'הארץ' – קאי על ספירת המלכות (הספירה התחתונה). ובני ישראל (על ידי עבודתם) גורמים בבחי' מלכות "שתתן יכולה בהעלאת מ"נ דרפ"ח ניצוצין" (לקו"ת בביאור, פ"ה) – העלאה מלמטה למעלה של ניצוצות קדושה שנפלו לעולם הזה.

ועל העלאה זו של המלכות נמשכת המשכה עליונה מאד מלמעלה⁷⁷, ועל זה נאמר "ועץ השדה יתן פריו" – "והיינו שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה" . בבחי' עץ החיים, שמשם יומשכו נשמות עליונות הנקראים פרי צדיק עץ חיים"⁷⁸ (לקו"ת בביאור שם).

[בקטע הבא יבאר את הפסוק בפרשת בהר שגם שם נאמר "ונתנה הארץ פריה", וממשיך "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית"⁷⁹].

וזהו השכר הגדול על עבודתם של ישראל בענין "בחוקותי תלכו ומצוותי תשמרו", שיאיר לישראל עצם האור הפשוט, שלמעלה גם מהציור הכי עליון של אותיות החקיקה (ע"פ אוה"ת).

76. בד"ה אם בחוקותי תרנ"ז: פרי האילן הם הנשמות, כי האדם עץ השדה, וקאי על אדם העליון שנמשל לעץ השדה, ופרי האילן הם הנשמות שמאדם העליון. וזהו ועץ השדה יתן פריו כו' הוא בחי' נשמות חדשות. ואפשר להיות כן בגוף ג"כ, שכאשר הנשמה היא בגוף יכול להיות שיומשך תוספת בהנשמה, כמו שבת שנמשך נשמה יתירה כו', וזהו ועץ השדה יתן פריו בחי' נשמות חדשות.

79. והקשה שם האור החיים: הרי כבר הבטיח ונתנה הארץ פריה, ומה היא ההוספה בברכה זו. וע"פ האמור כאן הדבר מובן (אוה"ת בביאור).

ועשיתם. אלא, מאן דעביד פקודי אורייתא ואזיל באורחוי – כביכול כאלו עביד ליה לעילא, אמר קודשא בריך הוא "כאלו עשאני", ואוקמוה. ועל דא ועשיתם אותם, "ועשיתם אתם" כתיב.

פירוש:

כאשר ישראל מגיעים לשרשם ע"י עבודת התפילה ("בחוקותי תלכו"), הנה לאחר שממשיכים את האור העליון הזה בכלים ע"י קיום המצוות ("מצוותי תשמרו"), הרי הם ממשיכים את אורו יתברך הפשוט להתלבש ב'ציור אדם' של הספירות. "מפני שאור אין סוף עצמו מובדל בערך מבחינת השתלשלות אורות וכלים מכלים שונים שיקרא חסד דרועא ימינא . ורק על ידי מעשה המצוות שישראל עושים, ממשיכים . . האורות בכלים עד שיקרא חכם וחסדן וכדומה" (תקס"ד).

וזהו "ועשיתם אתם", שישראל הם העושים כביכול (על ידי עבודתם) את ציור הספירות דעולם האצילות, ופועלים שהקב"ה יצטייר כביכול ב'ציור אדם' דעשר ספירות – "כאילו עשאוני בבחינת אדם, אורות וכלים" (תקס"ד).

76. ויקרא כו, ד.

77. ושכר זה ד"ונתנה הארץ וגו'" הוא ענין נעלה יותר מכל המדובר עד כאן, כי העלאת מ"נ של המלכות מבירורי הרפ"ח ניצוצין – מגיעה ומעוררת למעלה גם מבחינת אותיות החקיקה.

דהנה, גם דרגת אותיות החקיקה היא חלק מסדר ההשתלשלות של האורות דתיקון, אורות בכלים (אלא שהכלים מיוחדים וכלולים באורו יתברך, כמשל אותיות החקיקה); ואילו השורש של העניינים התחתונים המתבררים ועולים ע"י ספירת המלכות, "ונתנה הארץ פריה", הוא מעולם התוהו שלמעלה מהתיקון. ועל ידי ה'אתערותא דלתתא' של ספירת המלכות, נמשך מלמעלה מ'עץ השדה' – הארה מהאור דתוהו שאינו מתלבש בכלים, גם לא ב'כלים' של עשר ספירות הגנוזות.

כוונת כל ברכה ברוך אתה ה' אלקינו.

כל יום . . . וזהו ענין אם בחוקותי תלכו שהוא בבחינת התפילה ואחר כך ואת מצוותי תשמרו, ודרך פרט זהו גם כן ענין כוונת המצוות (לקו"ת בביאור, פ"ה). וכוונת המצוות היא מה שמתבונן האדם באמירת הברכה לפני המצוה⁸⁰.

"וצויתי את ברכתי בשנה הששית"⁸⁰, היינו כוונת כל ברכה 'ברוך אתה ה' אלקינו'.¹ "וצויתי את ברכתי" - רומז לברכות המצוות וכדי שיאיר האור במעשה המצוות צריכה להיות בקיום המצווה גם כוונה, ו'הילוך' בתפילה, "וכללות הכוונה היא התפילה של

הנהות צמח צדק

ו. ועיין בזהר תרומה קס"ב ב' ובמקדש מלך שם מענין 'אם בחקתי'. וברבות (מדרש רבה) שמות פרשה ב'. ועיין מ"ש על פסוק 'זאת חקת התורה' [לקו"ת חוקת נו, א].

ובארץ" ומתרגמינן "דאחיד בשמיא וארעא", היינו שהוא המחבר שמים וארץ - אורות מקיפים ואורות פנימיים (כנזכר גם לעיל במאמר, ששמים וארץ זהו סוכ"ע וממכ"ע). וע"י 'השנה הששית' מתחברים האורות מקיפים שמבחינת החקיקה (שנמשכים ע"י ברכת המצוות) עם האורות פנימיים של הכלים דאצילות.

⁸⁰. ויקרא כה, כא.
⁸¹. באוה"ת (בביאור) מבאר: המצוות הם כלים, היינו שנמשך בהם אור פנימי; וע"י הברכה נמשך בחי' אור מקיף.
וזהו "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית" - בחי' היסוד, הספירה הששית, כי על היסוד נאמר "כי כל בשמים

פטרונים הגליון

לזכות ידידינו הנכבד

הרה"ח ר' אברהם בן שרה אסתר שיחי

והוגתו מרת הניה בת רבקה תחי

הולצברג

וכל יוצ"ח שיחי

לזכות

ידידינו הנכבד הרה"ח ר' ישעי' זושא

וזו' מרת אסתר שיחי ווילהעלם

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

לזכות

השליח הרה"ח ר' יוסף יצחק והוגתו מרת שטערנא

שרה שיחיו מינץ

ולזכות הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון,

צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו מינץ

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה,

ושיריו מהם הוריהם אידישע חסידישע נחת

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אליהו ציון בן הרה"ח ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבלחט"א

ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל,

ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת אוריאל בן סופי' והוגתו מרת חנה טויבע

בת חי' לאה ומשפחתם שיחיו

שיחיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' בנימין זאב

בן הרה"ח ר' אברהם שיבלחט"א סילווער

נתנדב ע"י וזלכות הוריו

הרה"ח אברהם וזוג' שיחיו סילווער

נדבת

ר' יוסף הלוי והוגתו מרת חנה מלכה שיחיו

גורביץ

לזכות כל משפחתו

שיחיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל

מנדבים חודשיים

לזכות הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה וזוגתו

מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי'

מושקא בת שיינא מלכה

...

Refuah Sheleima to

Daniel Reuvein ben Dina

Donated Anonymously

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון

וכל משפחתו

...

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו לזכות

מרת חי' מושקא גורביץ

וכל משפחתם

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו

שיחיו ניומאן וכל משפחתם

...

לזכות משפחת אהרן

שיתברכו בכטו"ס

...

לזכות משפחת באביטש

שיתברכו בכטו"ס

לזכות הת' מנחם מענדל בן שיינא באשא

...

לזכות הרה"ת ר' אביגדור סימאנדס וכל משפחתו

...

לזכות ולרפוש עבוד חי' אלה שתחי' בת ריסא

ולזכות עמנואל בן חי' סאשה

...

לזכות ולרפוש ליוסף יצחק בן איריס ודורי בן אורה

...

לזכות אשר בן רינה לזיווג משורש נשמתו

ולגאולה שלימה של עם ישראל בקרוב ממש

...

לזכות ולרפוש לשאול אליהו שיחי' בן חנה רבקה שתחי'

...

לזכות מרת חנה מינא בת שושנה אביבה

...

לע"נ הר"ר כתרילאל שלום בן הר"ר חיים יצחק ע"ה

...

לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחי' בן מאלע, ומשפחתו

...

לע"נ יחזקאל בן יוסף חיים ולע"נ רבקה בת יחזקאל

...

לע"נ ר' ראובן בן יוסף רובינשטיין ע"ה

נדבת חתנו ר' מיכל קארצאג

...

לזכות יהודית ולזכות אחיותיה חי' מושקא, זעלדא, ואחיה

שרגא פייוויש, מנחם מענדל

נדבת הורי' מרדכי אברהם ישעיהו ווג' מרת אסתר שפרה שלזנר

...

לזכות הרב ומשפיע שמואל לו, שימשין בעבודתו הקודש,

מאת תלמידו שאול גנגולי

...

לזכות אייזק גרשון בן שיינא באשא, מנחם מענדל, לוי,

יוסף, חי' מושקא, שלום דובער, אברהם זאב, יהושע זעליג

...

לזכות ר' לוי יצחק הלוי וזוגתו מרת חנה קורניסקי

וכל יוצאי חלציהם ולזכות 'חדר מנחם' מלבורן אוסטרליה

...

לע"נ ראובן אברהם בן אלתר שלמה זלמן

...

לזכות התמים מיכאל זחבי

לזכות כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

ולזכות הרבנית הצדקנית חי' מושקא

...

לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד ומרת רחל לאה סיברג

...

לע"נ בתיה בת שלמה הלוי ע"ה

...

לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה לאה ובניהם חי' מושקא, מנחם

מענדל, ובתיה מינא געלב

...

לזכות התמים אליהו סילפין

...

לזכות הרה"ת ר' אברהם אברמסון וכל משפחתו

...

לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחי' בן מאלע, ומשפחתו

...

לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר אברמסון וכל משפחתו

...

לע"נ הרה"ת אברהם ישעי' בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס

...

לזכות בת שבע שתחי'

בת הרה"ת יוחנן מרזוב וכל משפחתו

...

לזכות דינה בת שבע בת מאירה אסתר

...

לזכות פערל רייזל בת אהובה ברכה

...

לזכות הרה"ת ר' יהושע בירקאוויץ וכל משפחתו

...

לע"נ רבקה אלטא בת חנה לאה ע"ה

...

לע"נ הילדה היקרה עדאל שיינא ע"ה

בת הרה"ת מרדכי אליהו יחט"א האנאווער

...

לזכות הרה"ת ר' חיים משהווגתו מנוחה רחל

ובניהם מנחם מענדל ופעסא

...

לע"נ הרה"ת ר' שמואל אייזיק הלוי ע"ה פאפאק

נדפס על ידי ולזכות משפחתו

...

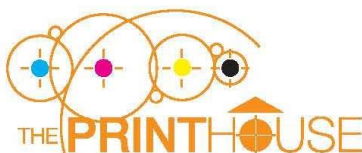
לזכות אסתר בת רחל

**ניתן להשיג הקונטרסים בחינם מידי שבוע בשבוע
במוקדים בכל שכונות החרדיות ברחבי ניו יארק**

**לפרטים נא להתקשר בטלפון 718-650-6295
או באימייל info@otzerhachassidus.com**

**כמו"כ אפשר לקבלו באימייל
או להורידם מאתר אוצר החסידות
www.otzerhachassidus.com**

נדפס באדיבות

538 Johnson Avenue | Brooklyn, NY 11237

t 718.628.6700 f 718.628.6900 e jobs@tphny.com w tphny.com